# ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

**В. В. Павлова**
к. пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації ФПСР ОНУ імені І. І. Мечникова

Теперішній період відзначається прискореною інтеграцією цифрових технологій у вищу освіту, перетворюючи цифрове освітнє середовище з допоміжного інструменту на основну платформу для надання освітніх послуг. Така трансформація була спричинена як глобальними викликами, зокрема пандемією COVID-19, що стимулювала стрімке впровадження дистанційного та гібридного навчання, так і загальною динамікою розвитку інформаційних технологій.

У контексті вищої школи цифрове освітнє середовище розглядається як багатокомпонентна інтегрована система, яка охоплює не лише функціональні системи управління навчанням (LMS) та телекомунікації, але й інформаційні ресурси. Комплексний аналіз підходів до організації навчального процесу в цьому середовищі є важливим для розробки стійких освітніх стратегій, що відповідають потребам сучасного інформаційного суспільства.

Дослідженням питань цифрового освітнього середовища присвячені роботи Р. Брик, Я. Гапчук, С. Доценко, С. Карплюк, М. Сапогов, Т. Собченко, О. Сторонська та ін.

Мета дослідження: проаналізувати підходи до організації навчального процесу у вищій школі в умовах цифрового освітнього середовища.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що інтенсивна цифровізація призвела до концептуальної зміни у розумінні ролі освітніх технологій. Зосередження уваги на швидкому освоєнні онлайн-інструментів для забезпечення безперервності освітнього процесу, змінилось на необхідності стратегічного підходу та інституційного планування.

У сучасних дослідженнях освітні технології розглядаються як ключовий інструмент трансформації, який вимагає

міждисциплінарного аналізу впливу технологій на організацію, зміст та управління освітнім процесом, включаючи політико-економічний та педагогічний контексти. Така трансформація впроваджує нові концепції, породжені цифровою економікою: датифікацію (інтенсивне використання освітніх даних), платформизацію (залежність від великих освітніх платформ) та асетизацію (перетворення даних на активи). Таким чином, ефективність впровадження інноваційних організаційних моделей сьогодні визначається не стільки кількістю впроваджених інструментів, скільки наявністю інституційної цифрової стратегії та здатністю забезпечити демократичне управління освітніми даними[3].

Серед основних підходів можемо виділити інноваційні організаційні моделі – змішане, адаптивне та гнучке навчання. Змішане навчання поєднує традиційні та онлайн-методи, і стало домінуючою моделлю організації навчального процесу, оскільки воно забезпечує гнучкість, доступність знань та потенціал для індивідуалізації, що є необхідним для розробки ефективних освітніх стратегій. Поряд із терміном «blendedlearning» (змішане навчання) використовуються «hybridlearning» (гібридне навчання), «combinedlearning» (комбіноване навчання) та «flexiblelearning» (гнучке навчання). Ці терміни часто взаємозамінні, вони підкреслюють здатність освітнього процесу адаптуватися, створюючи персоналізоване середовище, що поєднує найкращі аспекти традиційного та онлайн-навчання. Незважаючи на широке визнання змішаного навчання як ефективного інструменту різні моделі змішаного навчання вимагають подальшого їх дослідження для оптимізації використання. Тобто успіх змішаного навчання залежить не від простого перенесення матеріалів на LMS, а від освоєння викладачами складних дидактичних моделей, що вимагає розробки цілеспрямованих практичних рекомендацій. Це підкреслює, що технологічна інтеграція є недостатньою без відповідного розвитку педагогічної стратегії та професійної підготовки викладачів.

Також, штучний інтелект (ШІ) визнаний одним із найбільш потужних факторів оптимізації освітнього процесу, здатним трансформувати викладання та навчання у багатьох аспектах.

Інтеграція ШІ в Україні підкріплена законодавчою базою, зокрема, «Національною стратегією розвитку штучного інтелекту в Україні 2021–2030» [2].

Дослідження підтверджують, що ШІ, завдяки таким методам, як машинне навчання - контрольоване, неконтрольоване, з підкріпленням, штучні нейронні мережі та глибоке навчання, швидко зростає в освітньому секторі. На практиці цифровізація освітнього процесу, особливо за допомогою ШІ та інтерактивних технологій, доводить свою ефективність у підвищенні якості та створенні нових можливостей для професійного розвитку. ШІ швидко зростає, трансформуючи процеси викладання та навчання, це обумовлено його здатністю створювати персоналізовані траєкторії та «розумний контент» [1].

Штучний інтелект пропонує значні переваги у сфері індивідуалізації навчання, дозволяючи створювати спеціалізовані плани для кожного здобувача та полегшувати мовні бар'єри. Однак, використання ШІ вимагає збору та аналізу великих даних, що, у свою чергу, підсилює тенденцію до централізації контролю над навчальними траєкторіями. Технологічна оптимізація може призвести до втрати інституційної автономії та може потенційно суперечити гуманістичним ціннісним орієнтирам вищої освіти. Саме тому перспективи подальших досліджень, визначені в галузі ШІ, зосереджуються на вивченні етичних проблем у його використанні.

У цифровому освітньому середовищі особливої актуальності набувають активні дидактичні методи, які заохочують самостійний пошук інформації, проектну діяльність та формують у здобувачів компетенції XXI століття. Важливими моделями є:гейміфікація, мікронавчання (Microlearning), «перевернутий клас». Ефективність активних та адаптивних дидактичних методів, таких як гейміфікація, мікронавчання та «перевернутий клас», тісно пов'язана з інструментами оцінювання. Якщо дидактика спрямована на індивідуалізацію процесу та закріплення знань у різних форматах, то традиційні методи контролю можуть виявитися нездатними адекватно оцінити ці різнорідні траєкторії навчання. Впровадження адаптивного тестування є важливим для забезпечення об'єктивної оцінки результатів. Завдяки здатності адаптивного тестування змінювати

складність завдань відповідно до рівня знань, воно запобігає ризику зведення інноваційної дидактики до простого перенесення пасивних фронтальних методів в онлайн-середовище. Це підкреслює необхідність синхронного розвитку навчальних та контролюючих технологій.

Успіх трансформації вищої освіти в цифровому освітньому середовищі залежить від цифрової компетентності науково-педагогічних працівників. Цифрова компетентність викладача охоплює не лише технічні навички, але й здатність трансформувати освітній процес, і є визначальним фактором у забезпеченні успішної організації освітнього процесу та дотримання академічної доброчесності.

Таким чином, вища освіта перейшла від вимушеного онлайн-формату до стратегічного впровадження гнучких та змішаних моделей навчання. Ці моделі визнані ефективними для підвищення гнучкості та індивідуалізації, але їхній успіх безпосередньо залежить від належної підготовки викладачів. ШІ стає ключовим елементом оптимізації, який здатний забезпечити персоналізацію навчання та консультування, цей розвиток вимагає вирішення етичних та регуляторних питань щодо управління даними. Стратегія повинна охоплювати не лише технологічну інфраструктуру, але й політику датифікації, управління освітніми даними та етичні рамки використання ШІ, а також демократичне управління даними, щоб запобігти втраті інституційної автономії.

## Література

1. Доценко С., Собченко Т. Оптимізація освітнього процесу закладів вищої освіти України засобами штучного інтелекту. *Молодь і ринок*. 2024. № 2 (222). С. 7–12.

2. Національна стратегія розвитку штучного інтелектув Україні 2021–2030. (ред. 2021). Київ. URL:https://surl.li/gkwkgx

3. СапоговМ.Edtech як інструмент трансформації освітнього середовища в умовах цифровізації вищої освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.* Серія: Педагогіка і психологія, 2025. №83. С.14-21.URL: https://doi.org/10.31652/2415-7872-2025-83-18-20